

Filozofia prawa międzynarodowego w spuściźnie pisarskiej Stanisława ze Skarbimierza

Dr Przemysław Osóbka

Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, Instytut Prawa i Administracji
e-mail: p.osobka@kpsw.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0003-4632-840X>

Streszczenie: Artykuł poświęcony Stanisławowi ze Skarbimierza, wybitnemu średniowiecznemu polskiemu uczonemu, prawnikowi, filozofowi, pierwszemu rektorowi Uniwersytetu Jagiellońskiego. Znaczący dorobek naukowy Stanisława z zakresu *ius gentium* jest szczególnie istotny w czasach, kiedy prawo międzynarodowe jest traktowane instrumentalnie. Stanisław sformułował wiele trafnych i wyprzedających jego epokę tez dotyczących wojny sprawiedliwej oraz stosunków między państwami chrześcijańskimi, a pogańskimi. Niektóre z nich wykazują znaczące podobieństwo do współczesnych zasad prawa międzynarodowego. W artykule rozważane są niektóre z zauważonych podobieństw, szczególnie te dotyczące operacji pokojowych, arbitrażu międzynarodowego i Karty Narodów Zjednoczonych.

Słowa kluczowe: Stanisław ze Skarbimierza, prawo narodów, filozofia prawa międzynarodowego, polska szkoła prawa międzynarodowego.

Wprowadzenie

Myśląc o filozofii prawa międzynarodowego zwykle myśli polskich, jak i zagranicznych autorów w pierwszej kolejności bieżą ku dorobkowi naukowemu i pisarskiemu takich twórców jak Grocjusz¹, Hobbes, czy Pufendorf². Oczywiście nie można odmówić należnego w tym kontekście miejsca zarówno dziedzictwu chińskiemu, greckiemu, jak i rzymskiemu, a nawet starotestamentowemu³. Podobnie, nie należy go odmawiać wielu myślicielom nowożytnym. Niemniej warto szczególnie pamiętać, a kiedy łatwo się zapomina, to przypominać, o polskim wkładzie w rozwój filozofii prawnomiędzynarodowej.

¹ J. Białocerkiewicz, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Olsztyn 2005, s. 31.

² B. Kingsbury, B. Straumann, *State of Nature versus Commercial Sociability as the Basis of Current Interpretations of the International Political and Legal Thought of Grotius, Hobbes and Pufendorf*, [w:] S. Besson, J. Tasioulas, *The Philosophy of International Law*, Oxford 2010, s. 33–61.

³ J. Barcik, T. Srogosz, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2019, s. 11–15.

A ten wbrew pozorom nie jest ani wątpliwy, ani skromny. Tradycje polskiej myśli prawa międzynarodowego sięgają XV w., pomimo tego, że w okresie tym myśliciele polscy koncentrowali się raczej na problemach polityki i prawa wewnętrznego. Niemniej jednak królowie polscy, którzy prowadzili w tym czasie rozliczne wojny, zwłaszcza z Zakonem Krzyżackim, musieli posiłkować się misjami dyplomatycznymi, które stanowiły doskonałą podstawę rozwoju piętnastowiecznej polskiej szkoły prawa międzynarodowego. Nadzwyczajne zasługi w jej tworzeniu położyło dwóch wybitnych uczonych, rektorów ówczesnej Akademii Krakowskiej, prawników i duchownych zarazem: Paweł Włodkowic z Brudzenia i Stanisław ze Skarbimierza (Stanislas de Scarbimiria)⁴.

O oryginalności ich myśli niech świadczy fakt, że traktaty, żyjącego około sto lat później (ok. 1483 – 1546) hiszpańskiego filozofa, teologa i prawnika, Francisco de Vitorii, pt. „O prawie wojny” (De jure belli Hispanorum in barbaros) i „O Indianach” (De indis recenter inventis), są zaskakująco podobnych treściowo do pism autorstwa wskazanych tu polskich uczonych polskich. Co więcej, pisma Francisco de Vitorii oparte są niemal na tych samych źródłach co pisma mistrzów krakowskich⁵.

Obaj sformułowali wiele trafnych i wyprzedających swą epokę tez dotyczących wojny sprawiedliwej oraz stosunków między państwami chrześcijańskimi, a pogańskimi⁶. Jednak to Skarbimierczykowi pragnę poświęcić niniejszy artykuł, licząc na to, że Czytelnicy podzielą choć w części głębokie uszanowanie autora dla Jego myśli i dziedzictwa, które od ponad sześciu wieków wywiera wpływ na nasze rozumienie bellum iustum.

Ludwik Ehrlich, który położył największe zasługi w upowszechnianiu wiedzy o postaci i dorobku Stanisława ze Skarbimierza nazwał jego kazanie „O wojnach sprawiedliwych” (De bellis iustis) „najwcześniejszym (...) traktatem (...) poświęconym wyłącznie omówieniu zagadnień prawnych wojny publicznej”⁷, a gdzie indziej podkreślał naukowy charakter tego kazania, wskazując na liczne odwołania do źródeł prawnych⁸, np.: Codex Iustiniani, Decretum Gratiani, Constitutiones Clementinae czy Decretalium Gregori papae IX.

⁴ K. Ożóg, *Stanisław ze Skarbimierza – uczonej w służbie Królestwa Polskiego*, [w:] A. Waśko, J. Smołuch (red.), *Przeszłość jest czasem narodzin. Z dziejów Wiślicy i jej związków z Krakowem: materiały z sympozjum historycznego zorganizowanego w Wiślicy, 23 października 2005 roku*, Kraków 2006, s. 72; K. Lankosz, *Stanisław ze Skarbimierza*, [w:] *Złota księga Wydziału Prawa i Administracji UJ, Kraków 2000*, s. 53.

⁵ P. Czartoryski, *Nauki prawne*, [w:] B. Suchodolski (red.), *Historia nauki polskiej*, t. 1, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970, s. 144; S. Wielgus, *Teoria ius gentium w średniowiecznej Polsce. Geneza, historia, twórcy, oryginalność, główne problemy*, „Człowiek w kulturze” 1996, nr 8, s. 27; L. Ehrlich, *Paweł Włodkowic i Stanisław ze Skarbimierza*, Warszawa 2017, s. 231–233.

⁶ R. Bierzanek, J. Symonides, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 1999, s. 43–43.

⁷ L. Ehrlich, *Polski wykład prawa wojny XV w., Kazanie Stanisława ze Skarbimierza*, Warszawa 1955, s. 5; Podobnie wypowiedział się Paweł Czartoryski, który nazwał *De bellis iustis* „(...) pierwszym w literaturze europejskiej wykładem prawa wojny publicznej”, zob.: P. Czartoryski, op. cit., s. 141.

⁸ L. Ehrlich, *Paweł Włodkowic i Stanisław ze Skarbimierza*, Warszawa 2017, s. 31.

Również współcześni autorzy nie kryją uznania dla dokonań Stanisława ze Skarbimierza. Juliusz Domański nazwał Skarbimierczyka koryfeuszem „(...) myli politycznej z pierwszych lat działania odnowionego Uniwersytetu Krakowskiego (...)”⁹, a Tadeusz Jasudowicz wskazywał, że z jego rozważań, z których czerpał również Paweł Włodkowiec, można wywieść fundamentalne prawo do życia¹⁰.

Niech już kilka tych refleksji wybitnych profesorów posłuży za najlepszą rekomendację do dalszego rozważania nad filozofią prawa międzynarodowego w myśli Stanisława ze Skarbimierza.

Osoba i miejsce pochodzenia

Pierwsza wiadomość w źródłach pisanych o Skarbimierzu pochodzi z 1217 r. i została zapisana w łacińskiej formie „Scarbimiriensis”. Potocznie zaś wymawiano ją wówczas „Skarbimirz”. Nazwa pochodzi od imienia Skarbimir, co pozwala snuć przypuszczenia, że założycielem miasta był Skarbimir, wojewoda księcia Bolesława Krzywoustego, najwybitniejszy z możnowładczego rodu Awdańców¹¹.

W XVI w. Skarbimir stał się „Skarbmierzem”, a w XVII w. „Skalmierzem”, zaś współcześnie to Skalbmierz – gmina miejsko-wiejska w południowej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie kazimierskim. Tam właśnie ok. 1360 r. urodził się Stanisław ze Skarbimierza¹².

Jeśli naprawdę istnieje genius loci to miejsce urodzenia Stanisława zdeterminowało jego dalszy żywot. Przy skarbmierskiej kolegiacie już w 1309 r. istniała szkoła, i to na bardzo wysokim jak na ówczesne czasy poziomie. Prowadziła ona nauczanie teologii i stanowiła swego rodzaju studium przygotowawcze do studiów uniwersyteckich. Potwierdzeniem tej tezy według źródeł XIV-wiecznych była duża liczba studentów Akademii Krakowskiej pochodzących właśnie ze Skarbimierza¹³.

Jednak stało się tak, że ufundowany przez króla Kazimierza Wielkiego uniwersytet upadł po śmierci władcy i Stanisław, syn Jana ze Skarbimierza, zamiast na studia do Krakowa musiał udać się do Pragi. Tam najpierw studiował sztuki wyzwolone (*artes liberales*) i w 1382 r. uzyskał stopień bakałarza (*artium baccalau-*

⁹ J. Domański, *Myśl polityczna między moralistyką a pragmatyzmem*, [w:] M.A. Cichoński, A. Talarowski (red.), Paweł Włodkowiec i polska szkoła prawa międzynarodowego, Warszawa 2018, s. 124.

¹⁰ T. Jasudowicz, *Człowiek, jego prawa i obowiązki w nauczaniu Pawła Włodkowica*, [w:] Ibidem, s.155.

¹¹ Skalbmierz. Początki miasta do lokalizacji w 1342 r., http://www.skalbmierz.eu/strona-49-poczatki_miasta.html [30.06.2021].

¹² Według niektórych autorów miało to miejsce ok. 1365 r., zob.: J. Grzybowski, *Paweł Włodkowiec i Stanisław*

ze Skarbimierza – krakowska szkoła prawa i polski wkład w kształtowanie się praw narodów, „Chrześcijaństwo-świat-polityka. Zeszyty społecznej myśli kościoła” 2020, nr 24, s. 28; K. Ożóg, op. cit., s. 70.

¹³ Kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela, Opracowano na podstawie: A. Bienias, S.M. Przybyśzewski, *Skalbmierz 1217–2017*, Kielce 1999, http://www.skalbmierz.eu/strona-108-kosciol_parafialny_p_w_sw_jana.html [30.06.2021].

reus), a trzy lata później stopień magistra. W 1389 r., również w Pradze, rozpoczął studiowanie prawa kanonicznego, a już w 1391 r. uzyskał tytuł bakałarza dekretów, by w 1396 r. zostać doktorem prawa kanonicznego¹⁴.

W międzyczasie Stanisław otrzymał święcenia kapłańskie i uznanie biskupów krakowskich Jana Radlicy i Piotra Wysza. Nie jest również wykluczone, że w praskim okresie swojego życia inspiracji szukał u Jana z Jensteinu, ówczesnego arcybiskupa Pragi¹⁵.

Umownie przyjmuje się, że w 1396 r. Stanisław wrócił do Polski, mając wówczas niespełna 30 lat, choć już wcześniej okresowo przyjeżdżał do Polski i angażował się w działania na rzecz odnowienia uniwersytetu w Krakowie, współdziałając w tym zakresie między innymi z samą królową Jadwigą¹⁶. Kiedy 26 lipca 1400 r. Władysław Jagiełło wystawił dokument fundacyjny Uniwersytetu Krakowskiego, Stanisław ze Skarbimierza został pierwszym jego rektorem. Po raz drugi Stanisław został rektorem w 1413 r.¹⁷.

Imponujący dorobek naukowy i pisarski Stanisława ze Skarbimierza obejmuje kilkaset kazań sapiencjalnych (*sermones sapientiales*) i innych pism poruszających zagadnienia wiary i moralności. Wśród nich niektóre zasługują na szczególną uwagę, ze względu na ich znaczenie dla polskiej średniowiecznej doktryny *ius gentium*. Są to: wspomniane już kazanie *De bellis iustis*, kazanie „O tym, że należy wyżej cenić mądrość niż oręż wojenny” (*Sermo, quod sapientia sit armis bellicis praeponeuda*), czy też notatka *Revocatur*, której autorstwo zostało Stanisławowi przypisane przez Ludwika Ehrlicha¹⁸. Wiele ważnych treści znalazło się w kazaniu „O powinności poszanowania wspólnego dobra” (*Civitates inhabitabuntur per sensum prudentum*)¹⁹.

Oprócz sprawowania funkcji uniwersyteckich i twórczości naukowej, Stanisław ze Skarbimierza działał czynnie w życiu publicznym, wspierał radą króla i kościół krakowski. Niejednokrotnie występował w procesach jako sędzia delegowany przez biskupów krakowskich²⁰. Jako *doctor decretorum* występował też jako świadek przy spisywaniu lub potwierdzaniu rozmaitych dokumentów różnej rangi²¹.

¹⁴ K. Ożóg, op. cit., s. 70.

¹⁵ R. M. Zawadzki, *Spuścizna pisarska Stanisława ze Skarbimierza*, Kraków 1979, s. 153–154.

¹⁶ W 1399 r. Stanisław ze Skarbimierza wygłosił przejmujące kazanie na pogrzebie królowej Jadwigi „*Sermo ad regem et proceres eius de obitu Hedvigis reginae et vita eius*”, w którym nazywał ją „*pro decore regni Poloniae*” (ozdobą królestwa polskiego) i „*pro statu tranquillo*” (ostoją ładu państwowego); zob.: J. Wolny, R. M. Zawadzki, *Królowa Jadwiga w tradycji kaznodziejskiej XV w.*, „*Analecta Cracoviensia*” 1975, VII, s. 24–25.

¹⁷ K. Ożóg, op. cit., s. 71–73, R. M. Zawadzki, op. cit., s. 156.

¹⁸ L. Ehrlich, *Paweł Włodkowiec i Stanisław ze Skarbimierza*, Warszawa 2017, s. 223–227.

¹⁹ J. Domański, *Lacina w Polsce. Średniowieczne piśmiennictwo myślicielskie*, Kraków 2020, s. 114–120.

²⁰ Jak podaje R. M. Zawadzki, w dniu 8 marca 1404 r. Stanisław rozstrzygał spór w sprawie probostwa w Luborzycy (należącego do uniwersytetu krakowskiego), przyznając je Bartłomiejowi z Jasła. Drugi pretendent, Mikołaj Kicki, miał odwołać się do Kurii rzymskiej i ostatecznie proces wygrał, zob.: R. M. Zawadzki, op. cit., s. 119.

²¹ R. M. Zawadzki wzmiankuje, że 27 sierpnia 1428 r. Stanisław uzyskał u króla potwierdzenie przywileju, nadanego w 1369 r. przez Kazimierza Wielkiego wsi Siemiechowa, której sołtysiem był jego brat, Jan ze Skarbimierza, zob.: R. M. Zawadzki, op. cit., s. 121.

Około 1419 r. Stanisław został wikariuszem generalnym i sprawował ten urząd przez następnych dziesięć lat, które okazały się być ostatnimi latami jego życia. Pełnienie tej ważnej funkcji kościelnej pozwalało mu nie tylko zastępować biskupa krakowskiego, ale także podejmować samodzielne decyzje. Stanisław zaangażował się bardzo w sprawę kanonizacji królowej Jadwigi oraz w zwalczanie nauki Jana Husa. Stanisław ze Skarbimierza zmarł 9 stycznia 1431 r.

Zanim przejdę do analizowania jego myśli, która tak znacząco wpłynęła na to, co dziś nazywamy prawem międzynarodowym, chciałbym jeszcze zwrócić uwagę na ludzki wymiar tej postaci, o którym tak pięknie napisał Roman Maria Zawadzki. Otóż zauważył on, że pewien nieznany pisarz katedralny, odnotowując nekrolog Stanisława w Kalendarzu krakowskim nazwał go „najczulszym ojcem ubogich i sierot” (*orphanorum et pauperum pater piissimus*)²². Warto o tym pamiętać, poszukując źródeł jego wielkości w dorobku naukowym, że ten *iurista maximus* przede wszystkim był dobrym człowiekiem.

Aktualność myśli Stanisława ze Skarbimierza

Oczywiście nie jest celem niniejszego artykułu prezentowanie całej spuścizny Stanisława ze Skarbimierza w zakresie jego myśli o ówczesnym *ius gentium*. Większi i bardziej doświadczeni od piszącego te słowa uczynili to po mistrzowsku. Jeśli jednak wolno mi podzielić się z Szanownymi Czytelnikami swoimi przemyśleniami, to chciałbym zwrócić uwagę na pewne sformułowania, które sprawiają, że po ponad sześciu stuleciach jego myśl jest wciąż aktualna.

Pośród wielu tego rodzaju „aktualności” jedna z pewnością może budzić zdumienie znawców tematu. Jak można mówić o operacjach pokojowych na tle filozofii XV-wiecznego autora? Przecież to dopiero po II wojnie światowej wykształcił się ten nieprzewidziany nawet w Karcie Narodów Zjednoczonych mechanizm utrzymania pokoju (*peacekeeping*).

Jak twierdzi Thomas M. Franck nie do końca jest to prawdą, ponieważ pierwszy zorganizowany system interwencji powstał w ramach Świętego Przymierza. Jego zasady zostały przyjęte na Kongresie w Akwizgranie w 1818 r., a w 1827 r. Wielka Brytania, Francja i Rosja dokonały interwencji w Grecji²³.

Pierwsze misje pokojowe ONZ, jakie znamy współcześnie, zostały utworzone w 1948 r. i 1949. Wskazywały, jakimi rodzajami konfliktów będzie się zajmowała ONZ w pierwszych dziesięcioleciach. Misja Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Nadzorowania Rozejmu (*United Nations Truce Supervision Organization, UNTSO*), została utworzona w czerwcu 1948 r., po zakończeniu pierwszej wojny arabsko-izraelskiej²⁴. W styczniu 1949 r. pełnienie swojego mandatu rozpoczęła

²² R. M. Zawadzki, op. cit., s. 158.

²³ T. M. Franck, *Humanitarian Intervention*, [w:] S. Besson, J. Tasioulas, op. cit., s. 535.

²⁴ C. de Coning, P. Mateja (eds.), *United Nations Peace Operations in a Changing Global Order*, Springer International Publishing 2019, s. 27.

Grupa Obserwatorów Wojskowych Narodów Zjednoczonych w Indiach i Pakistanie (*United Nations Military Observer Group in India and Pakistan, UNMOGIP*). Obie misje trwają do dziś, a wraz z nimi prowadzonych jest aktualnie (stan na 2 lipca 2021 r.) dziesięć innych operacji pokojowych ONZ²⁵.

Pomimo dużego znaczenia i znaczącej liczby operacji pokojowych ONZ przez długi czas nie mogła uzgodnić ich oficjalnej definicji. Dopiero w 1992 r. ówczesny Sekretarz Generalny NZ Boutros Boutros-Ghali zaproponował w „Agendzie dla pokoju” sformułowanie zgodnie z którym utrzymywanie pokoju (*peace-keeping*) to rozmieszczenie sił ONZ w terenie, za zgodą wszystkich zainteresowanych stron, zwykle z udziałem personelu wojskowego i/lub policji ONZ, a często także osób cywilnych. Jego zdaniem jest to technika, która rozszerza możliwości zarówno zapobiegania konfliktom, jak i zawierania pokoju²⁶.

W tym samym dokumencie Boutros-Ghali zaproponował definicję zaprowadzania pokoju (*peacemaking*) jako działania mającego na celu doprowadzenie do porozumienia wrogich stron, zasadniczo za pomocą takich pokojowych środków, jak te przewidziane w rozdziale VI Karty Narodów Zjednoczonych²⁷.

Ale czy to może nie przywołać na myśl kazania *De bellis iustis*, w którym Stanisław ze Skarbimierza zadając pytanie o to, kiedy wojna jest sprawiedliwa, pisał: m.in.:

„Jeśli istnieje jej prawowita przyczyna, to znaczy, kiedy toczy się z konieczności, w celu przywrócenia lub ustanowienia naruszonego pokoju”²⁸.

A dalej podkreślał, że:

„Bo jak ongiś wolno było książętom wojować, tak i współczesnym, byle tylko nie wojowali z nienawiści ani wskutek chciwości, ani z chęci rozlewu krwi”²⁹.

Czy zatem twierdzenie, że celem wojny jest pokój to paradoks? Niekoniecznie, bo średniowieczne spojrzenie na zagadnienie wojny zakorzenione jest zarówno

²⁵ Pozostałe operacje pokojowe prowadzone obecnie przez ONZ to: *MINURSO* w Saharze Zachodniej, *MINUSCA* w Republice Środkowoafrykańskiej, *MINUSMA* w Mali, *MONUSCO* w Demokratycznej Republice Konga, *UNDOF* na Wzgórzach Golan w Izraelu, *UNFICYP* na Cyprze, *UNIFIL* w Libanie, *UNIMIK* w Kosowie, *UNMISS* w Sudanie Południowym i *UNISFA* w regionie Abyei w Sudanie, zob.: <https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate> [02.07.2021].

²⁶ *An Agenda for Peace Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping, Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992, A/47/277 – S/24111 17 June 1992, pkt. 20.*

²⁷ *Ibidem*, pkt. 21.

²⁸ Stanisław ze Skarbimierza, *Kazanie o wojnie sprawiedliwej*, tłum. J. Łukaszevska-Haberko [w:] M. A. Cichocki, A. Talarowski (red.), *Prawo ludów i wojna sprawiedliwa*, Warszawa 2018, s. 43.

²⁹ *Kazanie mistrza Stanisława ze Skarbimierza, doktora prawa kanonicznego, o wojnach sprawiedliwych, itd.*, tłum. L. Ehrlich, [w:] L. Ehrlich, *Polski wykład prawa wojny XV w., Kazanie Stanisława ze Skarbimierza*, Warszawa 1955, s. 97.

w tradycji biblijnej (głównie ewangelicznej), jak i w myśli politycznej i prawnej starożytności³⁰. jeśli zestawia się to z poglądami innych filozofów, nawet tych starożytnych to okaże się, jak u Platona, że:

„(...) to co najlepsze, to ani wojna, ani rozterka (...) tylko pokój i przyjazne stosunki wzajemne”³¹

a ten, kto by:

„(...) w ten sposób pojmował szczęście państwa (...), to aniby z niego nie był dobry polityk, gdyby tylko i na pierwszym miejscu brał pod uwagę wojny zewnętrzne, ani prawodawca jak się należy, gdyby raczej spraw wojskowych nie ujmował ze względu na pokój (...)”³².

W podobnym duchu wypowiadał się również Arystoteles, który zapewne był znany Stanisławowi, bo przecież czerpał z niego, żyjący w tym samym okresie, Paweł Włodkowic³³. Stagiryta twierdził przecież, że:

„(...) wszelkie na wojnę obliczone urzędnienia należy wprowadzić uznać za dobre, jednak nie stanowią one bezwzględnie ostatecznego celu państwa, a tylko są środkiem do niego (...)”³⁴,

a nawet, że:

„(...) celem wojny jest pokój (...)”³⁵.

W tym kontekście bardziej zrozumiałe staje się pytanie zadane przez Stanisława ze Skarbimierza:

„Do czego bowiem służył władcy miecz, jeśli nie do tego, by wypędzać i usuwać synów niesprawiedliwości z granic rzeczypospolitej, a zwalczających pokój rozproszyć, zniszczyć i powstrzymać?”³⁶

Wielu doprawy „synów niesprawiedliwości” próbowało i wciąż próbuje zwalczać pokój wszelkimi możliwymi środkami. Równie wielu próbowało

³⁰ M. Łuszczczyńska, A. Łuszczczyński, *Wojna sprawiedliwa a nie święta. Średniowieczne koncepcje konfliktów zbrojnych*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” No. 3959, „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” 2019, 41 nr 4, s. 7.

³¹ Platon, *Prawa, Księga I*, [w:] Platon, Państwo, Prawa (VII ksiąg), tłum. W. Witwicki, Kęty 1997, s. 344.

³² Ibidem.

³³ L. Ehrlich, *Paweł Włodkowic i Stanisław ze Skarbimierza*, Warszawa 2017, s. 11.

³⁴ Arystoteles, *Polityka*, tłum. L. Piotrowicz, Warszawa 2012, s. 187.

³⁵ Ibidem, s. 207.

³⁶ Stanisław ze Skarbimierza, *Kazanie o wojnie sprawiedliwej*, tłum. J. Łukaszewska-Haberko [w:] M. A. Cichocki, A. Talarowski (red.), op. cit., s. 46.

i wciąż próbuje ich powstrzymywać. W średniowiecznej Europie kontynentalnej obowiązywała reguła „wasal mojego wasala nie jest moim wasalem”, która powodowała istotne zawężenie możliwości oddziaływania monarchy w hierarchii lennej jedynie do grupy nielicznych, a nierzadko bardzo już silnych, bezpośrednich jego wasali (*vassallus*). Jak słusznie zauważa Grzegorz Górski grupa ta miała świadomość istnienia wspólnych interesów oraz przywilejów i była zdolna solidarnie ich bronić³⁷.

Stąd częste w średniowieczu wojny prywatne. Prawo prowadzenia wojen przysługiwało bowiem, nie tak jak współcześnie tylko suwerennym państwom, ale każdemu feudałowi. Prowadzący wojny prywatne stawali się więc synami niesprawiedliwości, którzy osłabiali autorytet rodzącej się przecież całej instytucji państwa, prowadzili jak pisał Michał Szczaniecki do „zdziczenia obyczajów i do stałego wyniszczania kraju”³⁸.

W XI-wiecznej Francji podjęto pewne działania na rzecz złagodzenia praktyki wojen prywatnych. Wprowadzono instytucje pokoju bożego (*pax Dei*) i rozejmu bożego (*treuga Dei*). Pierwsza chroniła przed wojną osoby nieprowadzące wojen, a druga zabraniała prowadzenia działań wojennych w dni szczególnie uroczyste. Ci zaś, którzy dopuszczali się łamania tych zasad podlegali ekskomunice kościelnej, a następnie byli stawiani przed trybunały pokoju tworzone przez tzw. ligi biskupów i co rozsądniejszych feudałów, jako „gwałciciele pokoju” (*violatores pacis*)³⁹.

Tym właśnie „gwałcicielom pokoju” podobni byli ci, których Stanisław ze Skarbimierza nazywał „synami niesprawiedliwości” zwalczającymi pokój, bowiem w razie niepoddania się wyrokowi trybunału, liga miała prawo wypowiedzieć im wojnę⁴⁰.

Zatem i w tym zakresie trafnym może się zdawać kolejne stwierdzenie Skarbimierczyka, który pisał, że:

„Wojna może być sprawiedliwa także, że względu na to, o co się toczy, jak choćby wtedy, gdy prowadzona jest w celu zwalczania niesprawiedliwości lub wyegzekwowania sprawiedliwości”⁴¹.

Na szczęście nie zawsze i nie wszędzie w średniowieczu trzeba było wojny do wyegzekwowania sprawiedliwości. Kiedy na początku XI w., w dalekich Pirenejach, kształtowały się zręby Księstwa Andory, mający do niej prawa biskup hiszpańskiego miasta Urgell był zmuszony przekazać ją w lenno rodowi de Caboet. Biskup nie posiadał wojska więc nie był w stanie bronić swoich ziem przed zakusami sąsiadujących z Andorą panów feudalnych⁴².

³⁷ G. Górski, *Historia ustrojów państw*, Toruń 2001, s. 113.

³⁸ M. Szczaniecki, *Powszechna historia państwa i prawa*, Warszawa 1997, s. 97.

³⁹ Ibidem, s. 98.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Stanisław ze Skarbimierza, *Kazanie o wojnie sprawiedliwej*, tłum. J. Łukaszewska-Haberko, [w:] M. A. Cichocki, A. Talarowski (red.), op. cit., s. 58.

⁴² M. Mateu, F. Luchaire, *La Principauté d'Andorre*, Paris 1999, s. 17–18.

W XIII w., w konsekwencji koligacji małżeńskich, w posiadanie praw do Księstwa Andory weszli hrabiowie Foix, którzy zwalczali kościół w Urgell, mając nadzieję na zmniejszenie jego wpływów w Andorze. Wojownicza postawa oraz rosnąca siła rodu Foix spotykały się z niezadowolaniem feudałów po obu stronach Pirenejów. Szczególnie zaniepokojeni byli katalońscy możni, którzy wielokrotnie interweniowali w tym sporze po stronie Kościoła. Swoje niezadowolenie wyrażał nawet rzymski trybunał papieski, a w spór zaangażował się król Aragonii, który doprowadził, 8 września 1278 r., do zawarcia, przez obie strony konfliktu, układu arbitrażowego, tzw. *Pareatge*⁴³. Dla uniknięcia ewentualnych dalszych nieporozumień, 6 grudnia 1288 r., obaj feudałowie podpisali drugi *Pareatge*⁴⁴.

Czy zatem i w tym przypadku nie miał racji Stanisław ze Skarbimierza, kiedy w swoim kazaniu *De bellis iustis* pisał, że:

*„Wspaniale piękno pokoju daje poznać się w ten sposób, że wszystko co jest dobre, lepiej układa się w czasie pokoju [niż w czasie wojny], i dlatego ten, kto pokój ustanowił, wart jest większej czci”*⁴⁵.

Jedną z metod ustanawiania pokoju w średniowieczu, którą mógł mieć na myśli Skarbimierz był arbitraż. Sięgano po niego często między XII w. a XV w. We wcześniejszych wiekach raczej nie występował, natomiast schyłek średniowiecza charakteryzował się już spadkiem zainteresowania rozstrzyganiem sporów w postępowaniach arbitrażowych⁴⁶.

Niemożliwe jest, aby to narzędzie rozwiązywania sporów było nieznane Stanisławowi. To za jego czasów polska delegacja przybyła na sobór w Konstancji, aby w odpowiedni sposób przedstawić spór polsko-krzyżacki, licząc właśnie na arbitraż ojców soborowych bądź Zygmunta Luksemburskiego⁴⁷. Choć on sam nie brał udziału w soborze w Konstancji (styczeń 1415 r. – maj 1418 r.), to jego poglądy wyrażone w kazaniu *De bellis iustis* były obecne w wywodach Pawła Włodkowica. Jak zauważył Ludwik Ehrlich „nie ma między nimi rozbieżności”⁴⁸,

⁴³ L. Armengol Vila, *Approach to the history of Andorra*, Andorra la Vella 1989, s. 29–33.

⁴⁴ Formuła *Pareatge* była dobrze znana w średniowiecznej Francji. Bardzo często korzystano z niej przy okazji porozumień świeckich panów z hierarchami kościelnymi. Z prawnego punktu widzenia *Pareatge* to termin wywodzący się z jurysprudenencji feudalnej, oznaczający równość praw i posiadania dwóch panów feudalnych nad jednym lennem. Oba układy stworzyły podstawy systemu konstytucyjnego Andory. Biskup i hrabia stali się współksiężętami Andory. Szerzej na ten temat pisałem w: P. Osóbka, *Systemy konstytucyjne Andory, Liechtensteinu, Monako i San Marino*, Warszawa 2008 oraz P. Osóbka, *Andorskie doświadczenia, czyli o pokojowym rozwiązywaniu konfliktów*, [w:] *Disputatio*, tom IX „Oblicza konfliktów”, Gdańsk 2009.

⁴⁵ Stanisław ze Skarbimierza, *Kazanie o wojnie sprawiedliwej*, tłum. J. Łukaszewska-Haberko [w:] M. A. Cichocki, A. Talarowski (red.), op. cit., s. 53.

⁴⁶ K. Marciniak, *Arbitraż z perspektywy rozwoju historycznego prawa międzynarodowego* [w:] C. Mik (red.), *Arbitraż w prawie międzynarodowym*, Warszawa 2014, s. 6.

⁴⁷ T. Graff, *Sobór w Konstancji wobec monarchii polsko-litewskiej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace historyczne” 2014, 141, z. 2, s. 518.

⁴⁸ L. Ehrlich, *Paweł Włodkowic i Stanisław ze Skarbimierza*, Warszawa 2017, s. 230.

mimo że „w kazaniu nie wspomniano ani słowem o Polsce, jej królu, sąsiadach, nieprzyjaciołach czy sprzymierzeńcach”⁴⁹.

Powrót metody arbitrażu do łask uczestników obrotu międzynarodowego wiąże się z czterema istotnymi wydarzeniami w historii rozwoju *ius gentium*.

Pierwszym z nich był tzw. zwany *Traktat Jaya*, znany także jako Traktat Londyński (*Treaty of London*), zawarty w pomiędzy Wielką Brytanią a Stanami Zjednoczonymi 19 listopada 1794 r.⁵⁰ Drugim było postępowanie arbitrażowe w sprawie statku Alabama z 1871 r.⁵¹, a trzecim opracowanie w 1875 r. przez Instytut Prawa Międzynarodowego projektu przepisów postępowania arbitrażowego⁵².

Próba instytucjonalizacji arbitrażu międzynarodowego została podjęta w Konwencji haskiej z 1899 r. i potwierdzona w Konwencji haskiej z 1907 r. W efekcie utworzono Stały Trybunał Arbitrażowy⁵³, który funkcjonuje do dziś, dzieląc swą siedzibę w Pałacu Pokoju (*Peace Palace*) w Hadze, z Międzynarodowym Trybunałem Sprawiedliwości. W 2020 r. opublikowano jubileuszowy 120 raport roczny z jego działalności⁵⁴.

Trybunał był pierwszą stałą organizacją międzyrządową, która stanowiła forum rozstrzygania sporów międzynarodowych w drodze arbitrażu i innych środków pokojowych, takich jak postępowanie pojednawcze i ustalanie faktów. Od czasu swojego powstania w 1899 r. Trybunał przekształcił się w nowoczesną, wieloaspektową instytucję arbitrażową zdolną do zaspokojenia zmieniających się potrzeb rozwiązywania sporów na poziomie międzynarodowym. Obecnie Trybunał zajmuje się rozwiązywaniem sporów z udziałem państw, podmiotów państwowych, organizacji międzyrządowych i podmiotów prywatnych.

Pocieszające jest to, że po tylu wiekach spełniły się słowa Skarbimierczyka, który pisał również, że:

„Lepiej być uzbrojonym w mądrość niż w oręż, gdyż lepsza jest mądrość od narzędzi wojennych”⁵⁵

⁴⁹ L. Ehrlich, *Polski wykład prawa wojny XV w., Kazanie Stanisława ze Skarbimierza*, Warszawa 1955, s. 12.

⁵⁰ *The Jay Treaty. Treaty of Amity, Commerce, and Navigation, signed at London November 19, 1794*, https://avalon.law.yale.edu/18th_century/jay.asp [05.07.2021].

⁵¹ *Alabama claims of the United States of America against Great Britain Award rendered on 14 September 1872 by the tribunal of arbitration established by Article I of the Treaty of Washington of 8 May 1871*, United Nations Reports of International Arbitral Awards Volume XXIX, s.125–134.

⁵² Institute of International Law, Session of The Hague -1875, *Draft Regulations for International Arbitral Procedure*, <https://www.idi-iil.org/app/uploads/2016/01/1875-Session-of-The-Hague-Arbitral-Procedure-translated-Scott.pdf> [05.07.2021].

⁵³ Art. 41 Konwencji Haskiej z 1907 r., zob.: Oświadczenie Rządowe z dnia 18 grudnia 1929 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Konwencji o pokojowym załatwianiu sporów międzynarodowych, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 roku (Dz.U. 1930 Nr 9 poz. 64).

⁵⁴ Permanent Court of Arbitration, *120th Annual Report*, The Hague 2020, <https://docs.pca-cpa.org/2021/06/2021/06/7ea445fd-online-pca-annual-report-2020-%E2%80%931.06.2021.pdf> [05.07.2021].

⁵⁵ Stanisław ze Skarbimierza, *Kazanie o tym, że nad działania wojenne należy przedkładać mądrość*, tłum. J. Łukaszewska-Haberko [w:] M. A. Cichocki, A. Talarowski (red.), op. cit., s. 70.

Zakończenie

Rozważając kolejne aspekty spuścizny naukowej i pisarskiej Stanisława ze Skarbimierza trudno zgodzić się z poglądem Romana M. Zawadzkiego, że „(...) ani L. Ehrlich, ani nikt po nim nie dowiódł bezpośredniego wpływu koncepcji prawotwórczych, zawartych w tym sławnym dzisiaj tekście [*De bellis iustis* – przypis autora], już to na rozwój polskiej dyplomacji w XV wieku, już to na kształtowanie się ówczesnej myśli politycznej (...)”⁵⁶.

Argumentów przeciwnych temu pogładowi dostarczył Stanisław Wielgus, który wykazał powody dla których rękopisy i poglądy Skarbimierczyka, podobnie z resztą jak i Pawła Włodkowica nie zostały docenione w literaturze światowej.

Po pierwsze, po soborze w Konstancji i po zawarciu Drugiego Pokoju Toruńskiego w 1466 r. Europa Zachodnia przestała interesować się konfliktem polsko-krzyżackim, łącznie z całą jego dokumentacją. Po drugie nie wolno zapominać, że kazanie Stanisława ze Skarbimierza nie zostało w swoim czasie opublikowane drukiem, w przeciwieństwie do pism autorów hiszpańskich, niemieckich, czy flamandzkich, które wydrukowano i upowszechniono stosunkowo szybko, bo niejednokrotnie jeszcze za życia ich autorów. Kazanie *De bellis iustis* wydał drukiem po raz pierwszy Ludwik Ehrlich w drugiej poł. XX w.⁵⁷

Choć historycy sprzecząją się co do oddziaływania pism Stanisława ze Skarbimierza, to mnie szczególnie ujmuje ich aktualność, która przesądza o wadze i znaczeniu jego spuścizny.

Wśród zbioru rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie znajduje się, jak pisze Ludwik Ehrlich, księga zawierająca różne pisma Skarbimierczyka, a wśród nich notatkę, stanowiącą opinię prawną (*consilium*) zaczynającą się od słów: „*Revocatur in dubium a plerisque*”⁵⁸. Choć brak jest jednoznacznego potwierdzenia, a niektórzy badacze nawet zakwestionowali autorstwo Stanisława ze Skarbimierza⁵⁹, to jednak przyjmuje się za zasadne przypisywanie go Skarbimierczykowi⁶⁰.

Pośród wielu trafnych spostrzeżeń zawartych w tym dokumencie na szczególną uwagę zasługuje zdanie:

„*Dlatego w jakiś sposób z wszystkimi trzeba sobie życie ułożyć*” (*Et ideo certo modo cum omnibus mos gerendus est*)⁶¹.

⁵⁶ R. M. Zawadzki, op. cit., s. 157.

⁵⁷ S. Wielgus, op. cit., s. 27–28.

⁵⁸ L. Ehrlich, *Paweł Włodkowic i Stanisław ze Skarbimierza*, Warszawa 2017, s. 223.

⁵⁹ J. Rebeta, *Czy notatka „Revocatur” należy do polskiej szkoły prawa stosunków międzynarodowych z połowy XV wieku?*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1975, nr 20, s. 533–540.

⁶⁰ K. Ożóg, *Krakowska szkoła prawa międzynarodowego*, [w:] M.A. Cichocki, A. Talarowski (red.), *Paweł Włodkowic i polska szkoła prawa międzynarodowego*, Warszawa 2018, s. 237–238; L. Ehrlich, *Polski wykład prawa wojny XV w., Notatka Revocatur*, Warszawa 1955, s. 196.

⁶¹ L. Ehrlich, op. cit., s. 202–203.

Czy pomimo upływu ponad sześciu wieków te słowa nie przypominają kamienia węgielnego współczesnej filozofii prawa międzynarodowego jakim jest sformułowanie:

„My Ludy Narodów Zjednoczonych zdecydowane (...) postępować tolerancyjnie i żyć ze sobą w pokoju jak dobrzy sąsiedzi, zjednoczyć swe siły dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, (...) postanowiliśmy zjednoczyć nasze siły dla wypełnienia tych zadań”⁶².

Karta Narodów Zjednoczonych, bo oczywiście o niej mowa, nie jest li tylko statutem najważniejszej z obecnie istniejących organizacji międzynarodowych. W swej istocie jest konstytucją społeczności międzynarodowej, formułuje fundamentalne zasady współczesnego prawa i stosunków międzynarodowych, tworzy podstawę ładu międzynarodowego⁶³.

Czy nie jest zatem wystarczającym dowodem na potwierdzenie tego, że ludzkość spróbowała wreszcie „w jakiś sposób sobie życie ułożyć”? Czy nie jest wreszcie dostatecznym dowodem potwierdzającym postawioną na początku niniejszego artykułu tezę o aktualności filozofii Stanisława ze Skarbimierza?

Wydaje się, że w sukurs mojemu sposobowi postrzegania zasług Stanisława przychodzi refleksja przywoływanego już w niniejszym artykule Pawła Czar-toryskiego, który słusznie stwierdził, że „kazanie Stanisława stanowi pierwsze i zasadnicze sformułowanie doktryny, którą w praktyce międzynarodowej zaczęto urzeczywistniać dopiero w połowie XIX w. przez dopuszczenie Turcji, jako państwa niechrześcijańskiego, do <koncertu europejskiego>, czyli do europejskiej społeczności międzynarodowej”⁶⁴.

Sposób postrzegania przez Stanisława ze Skarbimierza mądrości jako narzędzia pozwalającego realnie zmieniać stosunki między narodami, wskazuje jednoznacznie, że stanowczo sprzeciwiałby się współczesnemu traktowaniu prawa międzynarodowego przez państwa i ich rządy. Jego sprzeciw budziłaby zapewne eskalacja terro-ru i działań odwetowych, niedotrzymywanie z trudem wynegocjowanych umów, przemoc wobec ludności cywilnej, grabieże i bezsensowne niszczenie zabytków dziedzictwa kulturowego. Jestem przekonany, że jego postawa i sposób myślenia może być wzorem dla współczesnych polityków, prawników i dyplomatów⁶⁵.

Stanisław ze Skarbimierza, a za nim Paweł Włodkowic, ujmuje pokój jako normalny stan natury, który charakteryzuje porządek świata⁶⁶. Niestety, zdaje się, że rację miał Karol Richert, który zauważył, że:

⁶² Karta Narodów Zjednoczonych (Dz.U. 1947 Nr 23 poz. 90).

⁶³ J. Symonides, *Organizacja Narodów Zjednoczonych: Geneza, podstawa, cele i zasady funkcjonowania, struktura, organy główne i pomocnicze, system Narodów Zjednoczonych* [w:] J. Symonides (red.), *Organizacja Narodów Zjednoczonych. Bilans i perspektywy*, Warszawa 2006, s. 25.

⁶⁴ P. Czar-toryski, op. cit., s. 144.

⁶⁵ T. Grabińska, *O wzorze mędrca, polityka i dyplomaty*, „Idea XVIII – Studia nad strukturą i rozwojem pojęć filozoficznych”, Białystok 2006, s. 48.

⁶⁶ M. Płotka, *Od prawa natury do praw człowieka. Teoria prawa naturalnego w ujęciu Stanisława ze Skarbimierza i Pawła Włodkowica*, „Edukacja filozoficzna” 2012, Vol. 54, s. 161.

„*Wojny między ludami niby cywilizowanymi, zarówno jak między dzikimi, istniały zawsze. Jak tylko oko historii daleko w głąb wieków sięga, wszędzie widzi, iż ludzie zużywają siły, zdolności, odwagę na niszczenie się wzajemne. Jest że to dobre? Jest że niezbędne?*”⁶⁷

Jakkolwiek większość zapewne zgodzi się, że ani to dobre, ani niezbędne, to jednocześnie przytaknie, że wielość konfliktów we współczesnym świecie powoduje, że filozofia prawa międzynarodowego Stanisława ze Skarbimierza, nie tylko w odniesieniu do wojny sprawiedliwej, pozostaje wciąż aktualna.

Piśmiennictwo

- Armengol Vila L., *Approach to the history of Andorra*, Andorra la Vella 1989.
- Barcik J., Srogosz T., *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2019.
- Besson S., Tasioulas J., *The Philosophy of International Law*, Oxford 2010.
- Białocerkiewicz J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, Olsztyn 2005.
- Bierzanek R., Symonides J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 1999.
- Czartoryski P., *Nauki prawne*, [w:] Suchodolski B. (red.), *Historia nauki polskiej*, t. 1, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970.
- de Coning C., Mateja P. (eds.), *United Nations Peace Operations in a Changing Global Order*, Springer International Publishing 2019.
- Domański J., *Łacina w Polsce. Średniowieczne piśmiennictwo myślicielskie*, Kraków 2020.
- Domański J., *Myśl polityczna między moralistyką a pragmatyzmem*, [w:] Cichocki M. A., Talarowski A. (red.), *Paweł Włodkowiec i polska szkoła prawa międzynarodowego*, Warszawa 2018.
- Ehrlich L., *Paweł Włodkowiec i Stanisław ze Skarbimierza*, Warszawa 2017.
- Ehrlich L., *Polski wykład prawa wojny XV w., Kazanie Stanisława ze Skarbimierza*, Warszawa 1955.
- Franck T. M., *Humanitarian Intervention*, [w:] Besson S., Tasioulas J., *The Philosophy of International Law*, Oxford 2010.
- Górski G., *Historia ustrojów państw*, Toruń 2001.
- Grabińska T., *O wzorze mędrca, polityka i dyplomaty*, „Idea XVIII – Studia nad strukturą i rozwojem pojęć filozoficznych”, Białystok 2006.
- Graff T., *Sobór w Konstancji wobec monarchii polsko-litewskiej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace historyczne” 2014, 141, z. 2.
- Grzybowski J., *Paweł Włodkowiec i Stanisław ze Skarbimierza – krakowska szkoła prawa i polski wkład w kształtowanie się praw narodów*, „Chrześcijaństwo-świat-polityka. Zeszyty społecznej myśli kościoła” nr 24/2020
- Jasudowicz T., *Człowiek, jego prawa i obowiązki w nauczaniu Pawła Włodkowica*, [w:] Cichocki M. A., Talarowski A. (red.), *Paweł Włodkowiec i polska szkoła prawa międzynarodowego*, Warszawa 2018.

⁶⁷ K. Richet, *Wojny i pokój. Studium nad kwestią międzynarodowego sądu rozjemczego*, „Biblioteka Tygodnika Ilustrowanego” 1904, nr 4, s. 8.

- Kingsbury B., Straumann B., *State of Nature versus Commercial Sociability as the Basis of Current Interpretations of the International Political and Legal Thought of Grotius, Hobbes and Pufendorf*, [w:] Besson S., Tasioulas J., *The Philosophy of International Law*, Oxford 2010.
- Lankosz K., *Stanisław ze Skarbimierza*, [w:] *Złota księga Wydziału Prawa i Administracji UJ*, Kraków 2000.
- Łuszczzyńska M., Łuszczzyński A., *Wojna sprawiedliwa a nie święta. Średniowieczne koncepcje konfliktów zbrojnych*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” No. 3959, „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” 2019, T. 41, nr 4.
- Marciniak K., *Arbitraż z perspektywy rozwoju historycznego prawa międzynarodowego* [w:] Mik C. (red.), *Arbitraż w prawie międzynarodowym*, Warszawa 2014.
- Mateu M., Luchaire F., *La Principauté d'Andorre*, Paris 1999.
- Osóbka P., *Andorskie doświadczenia, czyli o pokojowym rozwiązywaniu konfliktów*, [w:] *Disputatio*, tom IX „Oblicza konfliktów”, Gdańsk 2009.
- Osóbka P., *Systemy konstytucyjne Andory, Liechtensteinu, Monako i San Marino*, Warszawa 2008.
- Ożóg K., *Krakowska szkoła prawa międzynarodowego*, [w:] Cichocki M. A., Talarowski A. (red.), *Paweł Włodkowic i polska szkoła prawa międzynarodowego*, Warszawa 2018.
- Ożóg K., *Stanisław ze Skarbimierza – uczoney w służbie Królestwa Polskiego*, [w:] Waško A., Smołuch J. (red.), *Przeszłość jest czasem narodzin. Z dziejów Wiślicy i jej związków z Krakowem: materiały z sympozjum historycznego zorganizowanego w Wiślicy, 23 października 2005 roku*, Kraków 2006.
- Platon, *Państwo, Prawa (VII ksiąg)*, tłum. W. Witwicki, Kęty 1997.
- Płotka M., *Od prawa natury do praw człowieka. Teoria prawa naturalnego w ujęciu Stanisława ze Skarbimierza i Pawła Włodkowica*, „Edukacja filozoficzna” 2012, Vol. 54.
- Rebeta J., *Czy notatka „Revocatur” należy do polskiej szkoły prawa stosunków międzynarodowych z połowy XV wieku?*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1975, nr 20.
- Richet K., *Wojny i pokój. Studium nad kwestią międzynarodowego sądu rozjemczego*, „Biblioteka Tygodnika Ilustrowanego” 1904, nr 4.
- Sczaniecki M., *Powszechna historia państwa i prawa*, Warszawa 1997.
- Stanisław ze Skarbimierza, *Kazanie o wojnie sprawiedliwej*, tłum. J. Łukaszewska-Haberko [w:] Cichocki M. A., Talarowski A. (red.), *Prawo ludów i wojna sprawiedliwa*, Warszawa 2018.
- Symonides J., *Organizacja Narodów Zjednoczonych: Geneza, podstawa, cele i zasady funkcjonowania, struktura, organy główne i pomocnicze, system Narodów Zjednoczonych* [w:] Symonides J. (red.), *Organizacja Narodów Zjednoczonych. Bilans i perspektywy*, Warszawa 2006.
- Wielgus S., *Teoria ius gentium w średniowiecznej Polsce. Geneza, historia, twórcy, oryginalność, główne problemy*, „Człowiek w kulturze” 1996, nr 8.
- Wolny J., Zawadzki R. M., *Królowa Jadwiga w tradycji kaznodziejskiej XV w.*, „Analecta Cracoviensia” 1975, VII.
- Zawadzki R. M., *Spuścizna pisarska Stanisława ze Skarbimierza*, Kraków 1979.

THE PHILOSOPHY OF INTERNATIONAL LAW IN THE WRITINGS OF STANISŁAW ZE SKARBIMIERZ

Summary: The article is dedicated to Stanislas de Scarbimiria, an outstanding medieval Polish scientist, lawyer, philosopher, and the first rector of the Jagiellonian University. Stanisław's significant academic achievements in the field of *ius gentium* are particularly important at a time when international law is treated instrumentally. Stanisław formulated many accurate and overtaking his era theses concerning a just war and relations between Christian and pagan states. Some of them show significant similarity to the modern principles of international law. The article explores some of the similarities noted, particularly with regard to peacekeeping operations, international arbitration and the United Nations Charter.

Key words: Stanislas de Scarbimiria, *ius gentium*, philosophy of international law, polish school of international law.